

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

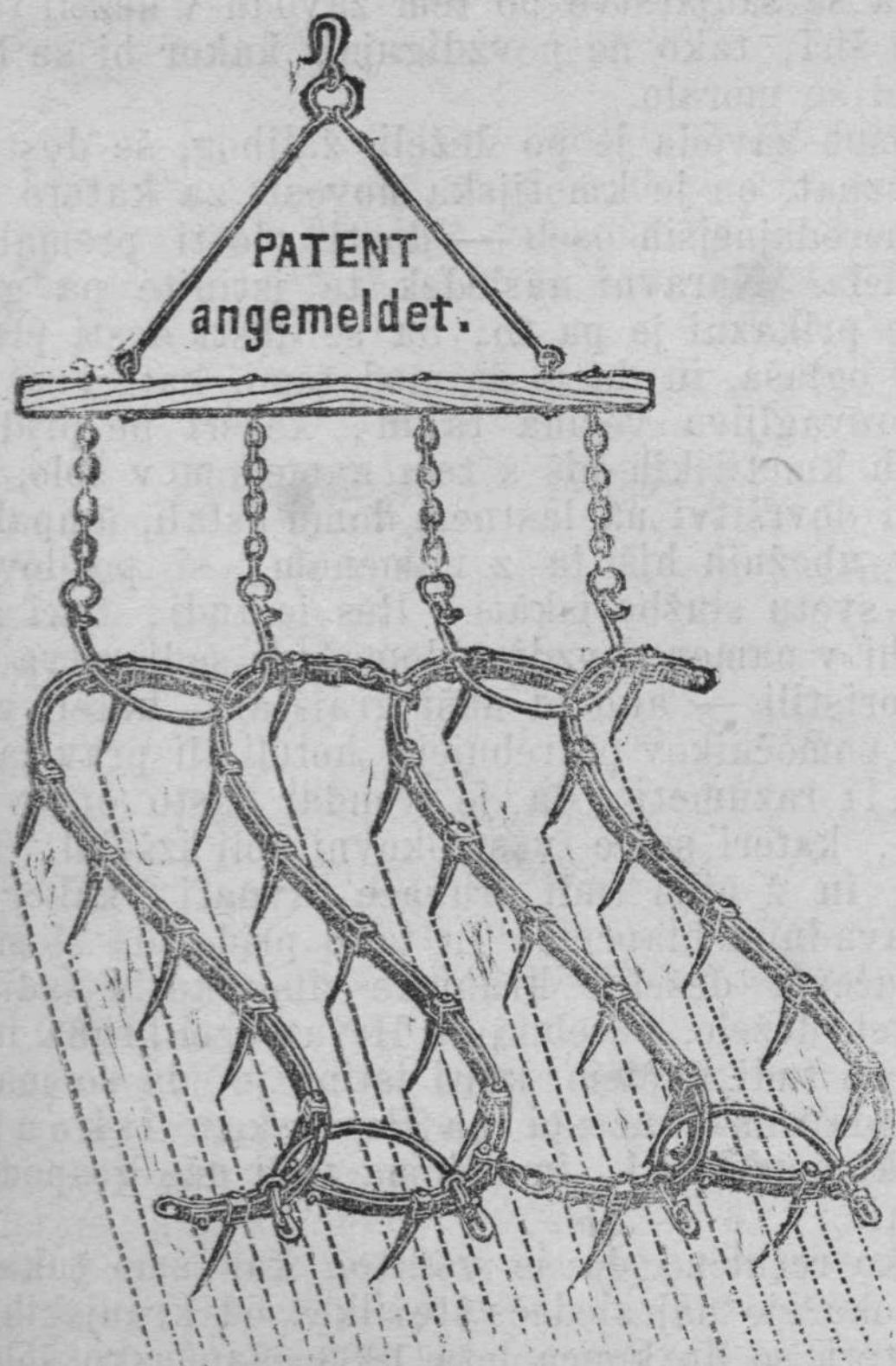
V Ljubljani 25. junija 1884.

Obseg: Laacke-jeva univerzalna poljska brana. — Poraba pepela, kakoršen pri železnicah odpada. — Študije o povzdigi našega kranjskega sadjarstva. (Dalje.) — Kmetijske novice in izkušnje. — Vprašanja in odgovori. — Trgovinska in obrtna zbornica. (Dalje.) — Govor dr. Bilinskega o šestem oddelku obrtniške postave v državnem zboru 16. maja. (Dalje.) — Noč pred sv. Dnevom. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Laacke-jeva univerzalna poljska brana.

„Brano in plug“ — pravi imeniten strokovnjak — „imenovati moramo srečna zaročnika“. — Plug opravlja moževa dela, brana dela pridne gospodinje, ki v hiši povsod ravna in pripravlja vse oskrbuje. Iz tega pa sledi, da naj dobra brana dopolnjuje dober plug. Čem težja je zemlja, tem boljša in močnejša biti mora brana.

Dobra brana pa mora imeti pet lastnosti: 1) Smer klinov mora biti s smerjo potezne črte vedno ravno-bežna in vstrična, ker sicer deluje brana na pošev; 2) vsak klin napravi naj svojo potezo; 3) vse poteze naj bodo za enako vsaksebi, ker je sicer nemogoče, enakomerno delovati; 4) klini naj bodo na vsaki strani

potezne črte enakomerno razdeljeni; 5) sestavljena naj bo brana tako, da klini vedno enakomerno zemljo režejo.

Dosedanjim branam manjkalo je le-teh lastnosti. Posrečilo se je pa sedaj, izumeti brano z omenjenimi dobrimi lastnosti, koja zadostuje za vsako rabo. Zraven stoječa podoba kaže nam to iz kovnega železa napravljeno elastično brano za njive, pri kojej so poteze 3—6 cm. vsaksebi.

Tramovi pri tej brani so preklani in obstojijo iz dveh S-u podobnih vstričnih železij, ki ste pa le na koncéh zvarjeni. Tako nastane špranja, v koje se lahko klini na različnih krajih pritrdijo. Med tramovi je prazen prostor, tako da je ta brana jako pripravna. Ker se lahko 16, 20, 24 in 28 potez od 3 do 6 cm. vsaksebi napravi, je ta brana, ako si pravo število zob, tedaj tudi pravo daljavo med potezami omislimo, za vsakojako zemljo pripravna.

Ta brana se dobi pri „Land- und forstwirtschaftliches Verkehrsbureau, Wien III.“ za 38 gold.

Poraba pepela, kakoršen pri železnicah odpada.

Skoro pri sleherni večji železnični postaji se vidijo velikanski kupi premogovega pepela, kakoršen se iz lokomotivov, kamor si bodi, iz pota spravlja. Koliko ga ni, na pr. le pri Borovnici, Postojni itd.

Vpraša se, ali tak pepel ni več vreden, kakor da se ga čisto zavrženega v miru ležati pusti? Odločni odgovor na to je: on je za kmetovalca, in sicer poljedelca, prav velike vrednosti, in sicer ne toliko, kakor zemljognojilna, pač pa kakor svet fizično zboljšajoča snov ali tvarina. To vedó na pr. umni kmetovalci na Českem prav dobro, in zato se tam pri železnicah in pri parnih tovarnah preostali premogov pepel ne pušča zavržen v miru ležati; marveč porabi se ves za kmetijstvo, poljedelstvo.

Tako mi pripoveduje zdajšnji pristav deželne vinarke in sadjarske šole na Slapu, g. V. Rohrmann, kateri se je tri leta na Českem gospodarstva učil, da se na velikanskih cesarskih privatnih gospodarstvih — domenah — kakor v Pahlovicu, Zvolenovesi, Buštje-hradu, Kolecu pri Pragi, in v Reichstadtu in Ploškovcu na nemškem Českem, vsaj goveji živini, edino le

s premogovim pepélom nastilja, katerega v ta namen kupujejo, in sicer po 5 gld. vagon ali 7 navadnih gospodarskih vozov. Slama se pa tam vsa pokrmi ali pa proda.

Kakor steljna tvarina, ima premogov pepel to izvrstno lastnost, da tekoče živinske odpadke kaj dobro posrče, da pa tudi vsebino kemičnih, rastline redilnih tvarin v gnoju pomnoži. Poslednje res da ne v toliki meri, kakor na pr. slama ali listje, kajti razloček v kemični sestavi slame ali listja in premogovega pepela je sledeči:

		duša	kalija	natrona	apna	magnezije	fosforjeve kislina	žveplene kislina
Slama ima	%	4.0	7.8	0.9	3.5	1.1	2.1	1.1
Listje	bukovo	1.0	0.2	—	2.1	0.3	0.2	—
	hrastovo	1.0	0.3	—	1.7	0.4	0.2	—
Premogov pepel	„	—	0.5	—	8.5	1.6	0.8	6.1

Rastline direktno najbolj redilnih tvarin, ima po tej tablici premogov pepél res malo, kajti duša nič. kalija le 0.5 %, fosforjeve kisline le 0.8 %; zato ima pa v sebi dosti apna 8.5, katerega na ljubljanskem barju (morostu) tako močno, da skoro popolnem pomanjkuje, in posebno dosti žveplene kisline 6.1 %, katera na kemični razkroj težkega sveta in povzdigo njegove rodovitosti kaj močno vpliva.

Pa, kakor uže koj v pričetku rečeno, je premogov pepel za kmetovalca poljedelca v tem obziru velike vrednosti, da zemljo, da svet fizično zboljša. Ako bi na primer Postojnci premogov pepél, namesto da na škarpi pod kolodvorom čisto zavržen leži, na sosednje kaj težke njive zvozili, ga tam enakomerno in precej na debelo raztrosili, ter na jesen podorali; zadobili bi prav kmalu veliko rahlejšo in tudi veliko rodovitnejšo zemljo, uže celó, ako bi to večkrat, recimo, vsakih 10 let, ponovili. Ako bi pa Borovničani premogov pepel na barje zvozili, ter ga na tamošnjih njivah Postojncanom enako porabili; ž njim bi še preprhko zemljo kaj koristno zgostili — vsled teže — ob enem bi pa tudi v pepelu obdržano apno prhlci utelesili, ter s tem — res da v veliko manjši meri — to dosegli, kar s cestnim blatom dosežejo.

Borovničani, Postojnci in drugi blizo železnice ali velikih parnih tovarn stanujoči kmetovalci ne pustite torej premogovega pepela brezkoristno na kupih ležati, ampak porabite ga.

R. D—c.

Študije o povzdigi našega kranjskega sadjarstva.

Spisal R. Dolénc, vodja deželne kranjske vinarske in sadjarske šole na Slapu.

(Dalje.)

Z uvedenjem pravega poduka na pripravnici, pa kakor uže rečeno, tudi ne bo še namenu stvari zadošteno, treba je tudi oskrbovanje drevesnic samo vrediti. Izdelati bi se moral v ta namen normalni načrt o velikosti in ureditvi srenjskih drevesnic, ter mu dodati natančno inštrukcijo o gospodarjenji v nji. Srenje bi se morale postavno primorati, vse za drevesnico potrebno, kakor težje delo, — po robotnikih, kateri bi se s to potjo tudi kaj učili opravljati dati — orodje, sadno seme, cepiče, gnoj itd. učitelju preskrbeti; za kar bi pa tudi morale imeti pravico po svojih odborih dorastlo drevje po gotovem redu čisto brezplačno med srenjčane razdeliti.

Gledé oskrbovanja drevesnice bili bi po vsem tem gospodje učitelji postavno primorani to prevzeti, in ne bilo bi to potem kakor dandanes le od njih proste dobre volje odvisno. Na šolah, kjer je več učiteljev nameščenih, bi se morali učitelji v oskrbovanji drevesnic na vsak način vrstiti, tako da bi vsako leto drug učitelj učenca podučeval ter drevesnico oskrboval. In kakor je baš potrebno, da se ljudske šole po deželni in okrajnem šolskem nadzorniku nadzorujejo; potrebno bi bilo gotovo tudi, da bi kmetijski popotni učitelj drevesnice ljudskih šol večkrat med letom inšpiciral, ter na kompetentna mesta vestno poročal, v kakošnem stanu jih je našel.

Da bi morali pa gospodje oskrbovalci drevesnic za svoj trud tudi primerne remuneracije dobivati; to se razumi pa samo po sebi, kajti, da bi to brezplačno storiti morali, se ne sme nikakor zahtevati. „Vsak delalec je svojega plačila vreden. Dokler ne bode kmetijski poduk in dokler ne bodo drevesnice ljudskih šol postavno tako uredjene, kakor smo tukaj navedli; ni pričakovati, da bi se sadjarstvo po ljudskih šolah v deželi povzdignilo!

Za povzdigo kranjskega sadjarstva ustanovila se je tudi deželna vinarska in sadjarska šola na Slapu. Njen namen je, ako vinarstvo zdaj na stran pustimo, kranjske mladenče v sadjarstvu kolikor le mogoče popolnem izučiti, da zamorejo potem to na lastnem domu pravilno gojiti; ob enem pa tudi v veliki drevesnici več ko le mogoče plemenitega sadnega drevja izgojiti, ter ga po deželi zaploditi. Eno kakor drugo izpolnuje ta zavod vestno, toda pri enem kakor drugem je nekaj, kar obadva namena v vspehu ne malo, ampak kar uže bitstveno krha, in naravni nasledek obojemu je to, da se sadjarstvo po tem zavodu v deželi vendar tako ne širi, tako ne povzdiguje, kakor bi se lahko, kakor bi se moralo.

Namen zavoda je po deželi, žalibog, še dosti premalo poznat, on je kmetijska novost, za katero se pa od najmerodajnejših oseb — dosti, dosti premalo reklame dela. Naravni nasledek te istinite pa gotovo žalostne prikazni je pa to, da se dosti dosti premalo učencev oglašajo, in da je še med temi, kateri se oglašajo, prevagljiva večina takih, kateri ne pridejo iz trdnjših kmetijskih hiš s tem namenom v šolo, da bi po njeni dovršitvi na lastnem domu ostali, ampak pridejo iz ubožnih hiš in z namenom, si po dovršitvi šole po svetu službe iskati. Res je tudi, taki abiturijenti bi v namen povzdige domačega sadjarstva lahko dosti koristili — ako bi naši grajščaki, kateri gospodarskih pomočnikov potrebujejo, hoteli ali prav za prav zamogli razumeti, da je vendar čisto opravičeno, človeka, kateri se je v strokovni šoli izšolal, boljše plačati, in ž njim tudi drugače ravnati, kakor pa s čisto navadnim hlapcem. In tako pride, da si morajo ubožni učenci deželne kranjske vinarske in sadjarske šole izven dežele, posebno na Hrvatskem kruha iskati, kjer si ga tudi najdejo, kajti istina je, da so marljivi pošteni slapenski učenci na Hrvatskem iskani gospodarski pomočniki, in deloma tudi uže gospodarski činovniki.

Kako resnično da je vse to, kar smo tukaj navedli, dokažejo naj sledeče številke: od kranjskih fantov, kateri so do konca leta 1883. slapensko šolo popolnem dovršili, jih je na lastnem domu 17 (med temi so pa nekateri le za to doma, ker niso za službe zmožni), po službah jih je pa 18, in med temi so le 4 na Kranjskem, na Hrvatskem jih je pa 8, na Primorskem 2 in na Štajarskem 2. Nekateri so pri vojaki, dva sta umrla, eden je v Ameriki.